

פרשת בראשית תשפד: הפסיכואנליזה של החטא הראשון

1. **בראשית ג:** ויקרא ה' אלוקים אל האדם ... אייכה? ויאמר את קולך שמעתי בגן ואירא כי עירום אנוכי ואיחבא. ויאמר מי הגיד לך כי עירום אתה, המן העץ אשר ציוויתך לבלתי אכל-ממנו אכלת?! ויאמר האדם: האישה אשר נתת עמדי היא נתנה לי ואוכל! ... ותאמר האישה: הנחש השיאני ואוכל! - **בראשית רבה יט, יב:** ואכלתי אין כתיב כאן אלא ואוכל, אכלתי [בעבר] ואוכל [בעתיד]!.

2. **בראשית ב:** ויצו ה' אלוקים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל: ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות ... ויאמר ה' אלוקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו... ויבן ה' אלוקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה... ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבששו: **בראשית ג:** והנחש היה ערום מכל חית השדה ... ויאמר אל האשה אף כי אמר אלוקים לא תאכלו מכל עץ הגן: ותאמר האשה אל הנחש מפרי עץ הגן נאכל: ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלוקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמתו. ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמתו: כי ידע אלוקים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלוקים ידעי טוב ורע: ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל: ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירומים הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגורות.

מורה נבוכים א, ב: הקשה לי איש חכם זה שנים קושייה גדולה ... יראה מפשוטו של כתוב כי הכוונה הראשונה באדם שיהיה כשאר בעלי חיים, אין שכל לו ולא מחשבה ולא יבדיל בין הטוב ובין הרע. וכאשר המרה רצון ה' הביאה לו מרידתו זה השלמות הגדול המיוחד שבאדם [את השכל וההבנה]... וזה פלא: שיהיה העונש על מרידתו – תת לו שלמות שלא הייתה לו והוא השכל! ו[עוד, הרי] אין הדבר כמו שחשבתו ... כי השכל אשר השפיע ה' על האדם ... הגיע לאדם קודם מרידתו ובשבילו נאמר שהוא בצלם אלוקים ובדמותו ובגללו דיבר אתו וציווה אותו ...

מדרש הגדול: כשם שאין אדם מתבייש אם ידו גלויה, כך לא היו מתביישים שמקום ערוותם גלוי. אך כיון שחטאו השתנה זיו פניהם ונהפכה מחשבתן לדבר אחר והרגישו שהם ערומים והתביישו זה מזה.

3. **תורה אור ה, ג:** למעלה יודעים את הטוב ואת הרע, אבל מכל מקום אינם מעורבים זה בזה כי גלוי וידוע שזה טוב וזה רע ... כי ידיעת הטוב והרע למעלה הוא בבחינת **מקיף** בלבד ... אבל האדם שהוא מבחינת פנימי, כשידע מן הרע, אז הוא **יתערב ממש עם הרע** ... ואז הוא קשה מאוד להפריד, אלא מלחמה עצומה היא ופעמים זה גובר ופעמים כשנגדו גובר.

מורה נבוכים שם: 'נאה' או 'מגונה' הם במפורסמות [תפיסות חושניות] ולא במושכלות [עיון שכלי אובייקטיבי]. כי לא ייאמר על מחשבת הארץ השטוחה שהיא מגונה אלא 'אמת ושקר'. ובשכל [לפני החטא] ידע האדם רק מהאמת והשקר ... וכאשר היה עם מחשבותיו ומושכליו ... לא היה לו כוח להשתמש במפורסמות [בכלים החושניים] עד שאפילו הגדול שבמפורסמות – גילוי הערוה – לא היה זה מגונה אצלו. אך כאשר מרד ונטה אל תאוותיו הדמיוניות והנאת חושיו הגשמיות, כמו שאמר 'כי טוב העץ למאכל ותאוה הוא לעיניים' – נענש בשלילת ההשגה השכלית ושקע בהתגנות ובהתנאות.

ליקוטי שיחות ג/898: קודם החטא, היות שלא הייתה באדם תאוה וכל האיברים היו מכוונים לעבוד את ה', לכן 'ולא יתבששו', הם נועדו רק לקיים מצוות פרו ורבו ואין מה להתבייש. בדיוק כמו שמשתמשים ביד להניח תפילין. ואדרבה, מצוות פרו ורבו היא הרי הראשונה שהצטוו עליה. רק לאחר החטא שהביא את התאוה לעולם, הפך הדבר לגנאי והם הבינו שעליהם להתבייש בעצמם.